

Dve možnosti

FOTO MATEJ DRUŽNIK

K je pa je tvoj cimer?« vprašam. »Danes je šel domov, ravno prej so ga prišli iskat. Zamisli si, samo sedemnajst dni po presaditvi srca in je že šel domov.« Iz bratovih ust je zvenelo ponosno, pa tudi z upanjem, pomešanim še z nečim, z nekim težko prikritim čustvom, ki ga tisti trenutek nisem razumela.

Kot že velikokrat v zadnjih tednih, zdaj že mesecih, sem spet na obisku na oddelku za napredovalo srčno popuščanje ljubljanskega kliničnega centra. Vsaj na videz poznam osebe in paciente v petem nadstropju, in ko čakam na zelo počasno dvigalo v pritličju kliničnega centra, se mi zdi, da prepoznavam obraze medicinskih sester in tehnikov, ki hitijo mimo. Vročje in soparno je v tem poletju v avli, na oddelku pa prijetno hladno, že skoraj prehladno. Srčni bolniki težko prenašajo vročino.

Zelo od blizu spremljam tisto, o čemer v Sloveniji pogosto in upravičeno s ponosom govorimo. Namreč o transplantacijah srca in tudi o drugih, zelo težkih in naprednih operacijah, ki rešujejo življenja srčnih bolnikov.

Na spletni strani *Slovenija transplantata* berem, da je bilo leta 2018 presajenih triindvajset src, poleg tega še šestinpetdeset ledvic, sedemindvajset jeter, dvojce pljuč in tri trebušne slinavke. S temi številkami se Slovenija uvršča med države, ki opravijo nadpovprečno število transplantacij na število prebivalcev – v svetovnem merilu se uvrščamo na prvo mesto po številu presaditev na milijon prebivalcev na leto. Slovenija od leta 2000 aktivno sodeluje z mednarodno transplantacijsko mrežo Eurotransplant, ki organizira izmenjavo organov med posameznimi transplantacijskimi centri osmih evropskih držav. Zato je pomemben tudi podatek, da je iz tega sistema lani v Slovenijo prišlo devetnajst src, v isti sistem pa jih je bilo oddano trinajst. Bilanca je torej pozitivna.

Če po drugi strani pogledamo še podatke o čakalnih vrstah na srce, vidimo, da je bilo na začetku letošnjega leta čakajočih šestinštirideset. Torej dvojno število vseh presaditev leta 2018. A ta podatek je treba presojati v luči čakalnih dob, ki so v Sloveniji krajše od tistih v nekaterih drugih državah. Lani je bilo v Sloveniji zaznanih skupaj več kot osemdeset primernih darovalcev, v povprečju se je nato za skoraj polovico izkazalo, da obstajajo določene omejitve, ena tretjina je odpadla zaradi odklonitve svojcev.

Vsi ti, na videz suhoparni podatki, kažejo na visoko stopnjo razvitosti tega

FOTO DEJAN JAVORNIK

področja v naši državi. Za vsako številko in za vsakim srcem (ali drugim organom) posebej, so človeške usode. Na eni strani darovalcev in njihovih svojcev, na drugi strani tistih, ki čakajo na ustrezen organ in so šli skozi gosta sita odločanja o tem, ali so sploh kandidati za to, da se njihovo zdravstveno stanje rešuje s presaditvijo organa, in je njihovo življenje odvisno od tega, ali bodo organ dobili in ali bo ta sploh prišel pravočasno. Toliko neznanek in toliko neodgovorjenih vprašanj se znajde na tej poti, da se zdi človeku skoraj čudež, da se najde nekje nekdo, čigar krvna skupina in še množica drugih parametrov se ujema s tistim, ki organ potrebuje. V trenutku, ko se za nekoga podre ves svet, se za nekoga drugega rodi možnost, nova priložnost. In tu se pot sploh še ne konča. Potrebna je ekipa prvovrstnih strokovnjakov, ki zna izvesti tako zahteven postopek, in vedno obstaja negotovost, kaj se bo zgodilo po posegu. Bo človek dovolj močan, bo prišlo do zavrnitve, do kakšnega zapleta?

V oči mi je padel podatek, da je v Sloveniji opredeljenih darovalcev nekaj več kot 6000, kar je po svoje malo, neprijetno pa me je zbadel delež odklonitev svojcev, ki se mi je zdel zelo visok, ena tretjina je kar veliko. Zavedam se, da le malokdo razmišlja o tem, da bi podpisal ustrezne dokumente in postal darovalec organov, ko je zdrav in mlad ter poln moči. Kaj takega,

Na spletnem portalu eUprava lahko svojo odločitev o darovanju organov oddate tudi elektronsko. Ne vzame prav veliko časa.

kot je nesreča, bolezen ali bog ne daj smrt, se nam ljudem ne more zgoditi. Premalo je razmisleka o tem vprašanju, ki zahteva hkrati tudi razmislek o lastni umrljivosti. Ljudje že tako neradi razmišljamo o tem, da bi na to temo še izpolnjevali formular, čeprav po spletu, je veliko preveč. Zavedam se, da do resnega razmisleka pride šele takrat, ko se nas zelo globoko dotakne kakšna zgodba ali smo sami vpleteni vanjo. Priznam, da nisem nobena izjema.

Zato mi je zelo všeč obrnjena rešitev, ki jo prakticirajo številne evropske države, ko štejejo za darovalca vsakega, ki temu izrecno ne nasprotuje. Iskati soglasje svojcev za odvzem organov v trenutku, ko so ti izgubili ljubljeno osebo, ali vedo, da jo bodo izgubili, je gotovo težka naloga, za katero je nujen izkušen strokovnjak. Predvsem pa človek z veliko notranje moči in

empatije, ki zna pristopiti do svojcev in jih prepričati o smotnosti njihove odločitve ter jo v primeru negativnega odgovora zna tudi spoštovati.

Tudi svojem je precej lažje spoštovati odločitev pokojnika o njegovi izbiri – v naši zavesti želje pokojnikov zavzemajo zelo visoko mesto in se jih ne sme prekršiti –, ne nazadnje je lažje odločiti o sebi kot o drugih, sploh če se o takih stvareh odloča takrat, ko niso aktualne in se zdijo neresnične ter mislimo, da se tako in tako nikoli ne bodo zgodile. V težkih trenutkih izgube svojca je odločanje o darovanju organov lahko zelo boleče.

»Kako pa je Vera?« vprašam. Že od prejšnjega tedna je nisem videla in malo pogrešam njen razkuštrani nasmeh in nepopravljivi optimizem. »Ni je več tu. Najbrž je umrla, a mi tega ne smejo povedati. Saj veš. Varstvo osebnih podatkov.« Prizadelo me je. Mojega brata še bolj. In končno sem razumela tisto prikrto čustvo, ki sem ga zaznala ob veselju, da je nekemu uspelo.

Obstajata samo dve možnosti. Z oddelka odideš bodisi z novim srcem ali pa ga ne dočakaš.

Na spletnem portalu eUprava lahko oddate svojo odločitev o darovanju organov tudi elektronsko. Ne vzame prav veliko časa.

Prispevek je mnenje avtorja in ne izraža nujno stališča uredništva.